

NORBERGS
KOMMUN

1(11)

2026-01-26
SN 2025/0279
Socialkontoret

Riktlinje för avgifter inom vård och omsorg för insatser enligt Socialtjänstlagen, Hälso- och sjukvårdslagen samt riktlinje för taxa i anslutning till insatser enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Norberg kommuns styrdokument kan delas in i tre grupper: reglerande, normerande och aktiverande.

1. **Reglerande** styrdokument förtydligar ansvar och befogenheter.
2. **Normerande** styrdokument förklarar kommunens förhållningssätt.
3. **Aktiverande** styrdokument förklarar önskat läge som vi vill befinna oss i inom specifika områden eller verksamheter.

Matrisen nedan förklarar vilka dokument som hör hemma i vilket sammanhang:

	Reglerande	Normerande	Aktiverande
Övergripande	Arbetsordning	Policy	Strategi
Allmän	Reglemente	Riktlinjer	Handlingsplan
Detaljerad	Delegationsordning	Regler	Verksamhetsplanering

Hämtat ur Riktlinjer för styrdokument, Dnr NBGK 2023/0787.

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Datum: 2025-01-01

Dokumentets giltighet: Tills vidare

Innehållsförteckning

Bakgrund och syfte	4
Socialtjänstlagen	4
Hälso- och sjukvårdslagen	5
Hjälpmedel	5
Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade	5
Redovisning av inkomster, bidrag och kapitaltillgångar	6
Beräkning av avgiftsutrymme (betalningsförmåga)	7
Jämkning av dubbelhyra vid inflyttning till särskilt boende	8
Minimibelopp	8
Sänkt minimibelopp – individuellt avdrag	8
Höjt minimibelopp - individuellt tillägg	9
Avgiftsbeslut	10
Avgifter inom äldreomsorg och kommunal hälso-och sjukvård	10
Hemtjänst	10
Korttidsplats	10
Trygghetslarm	10
Dagverksamhet	10
Boendestöd	10
Avlastning i hemmet (anhörigstöd)	11
Måltider	11
Reducering av avgift	11
Faktura	11

Bakgrund och syfte

Avgiftshandläggning är ett område som påverkas av en mängd lagar, regler, föreskrifter och principer. Denna riktlinje är ett komplement till dessa och syftar till att beskriva på vilka grunder kommunen kan ta ut avgifter av enskilda, vad som är avgiftsbelagt och hur dessa avgifter tillämpas. Riktlinjen blir därmed också ett stöd för en rättssäker handläggning. Nivåer för viktiga begrepp som högstkostnadsskydd (maxtaxa) och minimibelopp fastställs årligen av riksdagen. För de avgiftsnivåer som kommunen själv kan besluta om lämnar Socialnämnden förslag inför varje nytt år. Taxor fastställs därefter i Kommunfullmäktige och gäller från och med den 1 januari till och med den 31 december kommande år.

Kommunens rätt att ta ut avgifter för vård, omsorg och socialt stöd regleras i

- 32 kap. socialtjänstlag (2025:400), SoL,
- 17 kap. 8 § hälso- och sjukvårdslag (2017:30), samt
- 18-21 §§ lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, (LSS).

Kommunen får enligt 32 kap 1 § SoL ta ut skäliga avgifter på grunder som kommunen bestämmer och som inte överstiger kommunens självkostnader för bland annat hemtjänst, dagverksamhet, sådan särskild boendeform för äldre personer som avses i 32 kap. 4 § eller bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 11 § och som inte omfattas av 12 kap. jordabalken, och annan liknande insats.

I fråga om avgifter för hemtjänst, dagverksamhet, bostad i särskild boendeform för äldre personer och bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning finns ytterligare bestämmelser i 4 - 10 §§.

Kommunen får inte enligt 32 kap 2 § SoL ta ut avgifter för insatser av behandlingskaraktär. Kommunen får dock, utom i fråga om barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika eller andra beroendeframkallande medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem.

I 31 kap. 3 § 1 finns en bestämmelse om att regeringen får meddela föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra insatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Om bostaden hyrs ut och omfattas av 12 kap. Jordabalken (hyreslagen) betalar den enskilde hyra vilket inte är en avgift enligt SoL.

Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnad, vilket innebär att en kommun aldrig får ta ut en avgift som är högre än vad det kostar kommunen att utföra tjänsten. I självkostnaden räknas lön och sociala omkostnader in samt övriga overheadkostnader med koppling till den insats eller det arbete som utförs. Den sammanlagda avgiften för omvårdnad- och serviceinsatser, dagverksamhet, hälso- och sjukvård, medicinskt förbrukningsmaterial (exempelvis förbands- eller injektionsmaterial) samt ledsagning får aldrig överstiga högstkostnadsskyddet (maxtaxan) som är 0.5392 gånger en tolfedel av prisbasbeloppet per kalendermånad. Beslut om avgift kan överklagas genom så kallat förvaltningsbesvär.

Socialtjänstlagen

Vissa avgifter ska enligt 32 kap. 5 § SoL fastställas utifrån den enskildes avgiftsunderlag. Avgiftsunderlaget baseras på den enskildes beräknade inkomst, fördelad med lika belopp de närmaste 12 månaderna. Detta gäller avgift för hemtjänst (inkluderat ledsagning), dagverksamhet, omvårdnad i särskilt boende och kommunal hälso- och sjukvård.

Av 32 kap. 7 § SoL följer vidare att kommunen ska bestämma den enskildes förbehållsbelopp genom att beräkna den enskildes levnadsomkostnader, med ledning av ett minimibelopp.

Bostadskostnaden ska beräknas för sig och läggs till förbehållsbeloppet.

Avgift för bostad i särskilt boende som inte omfattas av hyreslagen får inte överstiga 0,5539 gånger en tolfedel av prisbasbeloppet per kalendermånad. Detta kan exempelvis gälla ett korttidsboende eller boende i dubbelrum. När avgifterna fastställs ska kommunen försäkra sig om att den enskildes make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

Sammantaget får avgifterna för hemtjänst (inkluderat ledsagning), dagverksamhet, omvårdnad i särskilt boende och kommunal hälso – och sjukvård enligt 7 §, det så kallade förbehållsbeloppet, inte uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader.

Då lagen inte föreskriver exakt summa på en viss avgift beslutar kommunfullmäktige i Norbergs kommun om vilka avgifter som ska gälla för olika insatser i kommunen. Avgiftsnivåerna ses årligen över och bör följa kostnadsutvecklingen i övriga samhället. I Norbergs kommun används konsumentprisindex – KPI (statistikmyndigheten) för att årligen justera kostnader för mat. För övriga avgifter används prisindex kommunal verksamhet – PKV (Sveriges kommuner och regioner SKR). Vissa avgifter, exempelvis hemtjänsttaxan justeras efter maxtaxan. Förslag till avgiftsnivåer föreslås av Socialnämnden och fastställs av kommunfullmäktige.

Hälso- och sjukvårdslagen

Avgifter enligt hälso- och sjukvårdslagen får enligt 17 kap 8 § tas ut för den hälso- och sjukvård som kommunen ska erbjuda enligt 12 kap 1 och 2 §§ eller 14 kap 1 §. Det vill säga, hälso- och sjukvård till personer som beviljats särskilt boende eller bostad med särskild service enligt SoL, samt hemsjukvård i ordinärt boende. Bostad med särskild service enligt LSS likställs i denna lagstiftning med boende enligt SoL vilket framgår av PM 2003 från Svenska kommunförbundet, nuvarande Sveriges kommuner och regioner, SKR.

Den som är inskriven i hemsjukvården betalar en fast månadsavgift. Månadsavgiften omfattar även delegerad hälso- och sjukvård som utförs av annan än legitimerad personal. För tillfälliga insatser, eller om den enskilde inte är inskriven i hemsjukvården, utgår en avgift.

Om båda makarna behöver hemsjukvård fastställs avgift för var och en.

Avgifterna för kommunal hälso- och sjukvård, förbrukningsartiklar med koppling till sjukvård samt hemtjänst och dagverksamhet enligt socialtjänstlagen får högst uppgå till en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet (maxtaxa).

För intyg i samband med ansökan om bostadsanpassningsbidrag tas en avgift ut. Avgiften får inte överstiga kommunens självkostnad. I kostnad för intyg inkluderas eventuellt besök av legitimerad yrkesutövare i syfte att utreda behov kopplat till funktionsnedsättningen.

Hjälpmedel

För utprovning av hjälpmedel för person som är inskriven i hemsjukvården tas ingen avgift ut. Vid utprovning av hjälpmedel för dem som inte är inskrivna i hemsjukvård tas en avgift ut. I avgiften ingår ett uppföljande besök. Avgiften är densamma oavsett om hjälpmedlet förskrivs per telefon och/eller den enskilde hämtar hjälpmedlet själv. Om ett nytt hjälpmedel skrivs ut i samband med uppföljning debiteras ingen ny avgift för detta.

För själva hjälpmedlet tas för närvarande ingen avgift ut.

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade

Insatser enligt LSS är enligt lag avgiftsfria men kommunen har med stöd av 19 § LSS rätt att ta ut skäliga avgifter för hälso- och sjukvård. Avgifter får även tas ut för bostad, kost, fritidsverksamhet, kulturella aktiviteter och resor av dem som har hel allmän ålderspension, hel

sjukersättning, aktivitetsersättning eller annan inkomst av motsvarande storlek. Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnader och kommunen ska se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov. Vårdnadshavare är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden om den enskilde är under 18 år.

Hur mycket den enskilde får betala påverkas även här av den enskildes betalningsförmåga. Den enskilde har rätt att begära omräkning och nytt beslut om inkomster eller utgifter ändras på ett sätt som påverkar avgiftsutrymmet.

I Norbergs kommun tas ingen avgift ut för personer inom LSS som är i behov av kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser.

Redovisning av inkomster, bidrag och kapitaltillgångar

För att beräkna avgiftsutrymme behöver den enskilde inkomma med en inkomstredovisning. Om den enskilde inte har skickat in inkomstredovisning fastställs avgift i form av maxtaxa. När inkomstredovisning lämnats in görs en ny beräkning. Det är frivilligt att lämna inkomstredovisning men väljer man att inte skicka in uppgifter om inkomst fastställs maxtaxa.

För makar/registrerade partners i ordinärt boende och särskilt boende räknas den sammanlagda inkomsten delat med två, oavsett om den ene eller båda får hjälp. Hyran delas mellan makar.

För makar som bor i varsin lägenhet på särskilt boende beräknas inkomsten som för ensamstående.

För sambor beräknas inkomsten var för sig, då det inte finns någon lagstadgad underhållsskyldighet dem emellan. Hyran delas som sammanboende.

För övriga sammanboende, föräldrar med vuxet barn räknas som ensamstående. Detsamma gäller vuxna syskonpar. Hyran delas lika mellan dem som bor ihop.

Den enskilde ansvarar själv för att meddela avgiftshandläggaren om förändringar som gäller till exempel inkomst, bostadstillägg, bostadskostnad eller civilstånd. Nytt avgiftsbeslut beräknas från och med den månad styrkta uppgifter om förändring inkommer.

Följande *Inkomster och bidragstyper* och tas med i beräkningen av avgiftsutrymme:

Pensioner	Inkomster av tjänst, ej pensioner	Ej skattepliktig inkomst	Kapitalinkomster	Bidrag
Garantipension	Livränta arbetsskada	Utlandspension	Inkomst av kapital	Bostadstillägg BTP
Tilläggs pension	Livränta yrkesskada	Särskilt pensionstillägg		Särskilt bostadstillägg SBTP
Inkomst pension	Inkomst av lön	Skattefri livränta yrkesskada		Försörjningsstöd
Premiepension	Vård-/omvårdnadsbidrag	Äldreförsörjningsstöd		
Omställningspension	Sjukpenning			
Efterlevandepension				
Änkepension				
Sjukersättning				
Aktivitetsersättning				
KPA-pension				
Pension Alecta/AMF				

Beräkning av avgiftsutrymme (betalningsförmåga)

När blanketten ”Inkomstredovisning” lämnats in kan avgiftsutrymme (betalningsförmåga) beräknas. För att räkna ut avgiftsutrymmet utgår beräkningen från bruttoinkomsten. Därefter görs avdrag för skatt, kostnader för boendet samt levnadskostnader (minimibelopp). Det som blir kvar utgör avgiftsutrymme (betalningsförmåga). Betalningsförmågan jämförs sedan med avgifterna för de insatser som beviljats. Kommunen tar inte hänsyn till kostnader för privata lån som exempelvis billån, kontokort, krav från kronofogde eller liknande.

Så här räknas avgiften ut:

- + Bruttoinkomster, inklusive eventuellt bostadstillägg
- Skatt
- Bostadskostnad
- Levnadskostnader (minimibelopp)
- = Betalningsförmåga (avgiftsutrymme)

Den totala avgiften blir aldrig högre än betalningsförmågan, under förutsättning att en riktigt ifylld blankett lämnats in. Om avgifterna överstiger betalningsförmågan så reduceras avgifterna med mellanskillnaden.

Jämkning av dubbelhyra vid inflyttning till särskilt boende

Vid inflyttning till särskilt boende kan den enskilde ansöka om jämkning av hyran på grund av kostnader för dubbla hyror under uppsägningstiden, förutsatt att bostaden i det ordinarie boendet sagts upp utan dröjsmål när plats erbjudits. Jämkning på grund av dubbla hyror kan ske i maximalt tre månader.

Jämkningsen sker för den lägsta hyran i ordinarie respektive särskilt boende.

Om det finns kapitaltillgångar, per den 31/12 föregående år, som överstiger $\frac{1}{2}$ basbelopp så kan jämkning endast sökas för den del av hyreskostnaden som inte täcks av de kapitaltillgångar som överstiger $\frac{1}{2}$ basbelopp.

Minimibelopp

Minimibeloppet är ett schablonbelopp som fastställs årligen av riksdagen och ska enligt 32 kap. 8 § SoL täcka normala levnadskostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, media, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel. Vid beräkning av minimibeloppet ska beloppet alltid per månad utgöra lägst en tolftedel av 1,4789 gånger prisbasbeloppet för ensamstående eller 1,2066 gånger prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sambor.

Minimibeloppet utgår från Konsumentverkets hushållsbudget avseende skäliga levnadskostnader och baseras på riksnormen för försörjningsstöd. Personer under 61 år beräknas med ett förhöjt minimibelopp. Samtliga personer under 61 år, som inte bor på särskilt boende, har ett 10% högre minimibelopp utifrån ökade levnadskostnader. Om personer över 61 år anser sig ha fördyrande kostnader behöver en ansökan lämnas in.

Sänkt minimibelopp – individuellt avdrag

Av 32 kap. 9 § SoL följer att kommunen även får minska minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde inte har en kostnad för de poster som minimibeloppet ska täcka. Detta kan vara aktuellt när en sådan kostnad ingår i avgiften för hemtjänst, dagverksamhet, bostad i särskilt boende eller då posten tillhandahålls kostnadsfritt.

I Norberg tillhandahålls vissa hygien- och förbrukningsartiklar avgiftsfritt i särskilt boende vilket innebär att minimibeloppet sänks för alla med den insatsen. Kommunen får inte minska minimibeloppet med anledning av att den enskilde omfattas av avgiftsfria hälso- och sjukvårdsbesök enligt 17 kap. 3 § HSL. Om kostnadsposten som föranleder minskningen ingår i Konsumentverkets beräkningar för hushållsbudget så bör minskningen enligt lagens förarbeten baseras på deras beräkningar.

Livsmedelsposten är beräknad att täcka livsmedel och inte kostnad för måltider genom matdistribution, matabonnemang i särskilt boende eller fördyrad specialkost på grund av sjukdom. Se vidare rubriken Höjning av minimibeloppet – individuellt tillägg.

Posterna dagstidning (även digitala medier) och telefon avser att täcka kostnader för prenumeration på en daglig tidning, abonnemangs- och samtalsavgifter för telefon.

Posterna för hälso- och sjukvård, samt läkemedel beräknas som en tolftedel av årskostnaden för personer som betalar upp till nivån för respektive högkostnadsskydd.

Med posten resor avses kostnader för lokalresor med kollektivtrafik, inklusive färdtjänst och sjukresor.

Höjt minimibelopp - individuellt tillägg

Den som anser sig uppfylla lagens krav för höjning av minimibeloppet med en väsentlig och varaktig högre kostnad, kan begära individuellt tillägg till förbehållsbeloppet. Med varaktigt bedöms en period av minst tre månader. Med väsentligt avses ett belopp som överstiger 200 kronor per månad. Av lagens förarbeten följer att ett höjt minimibelopp ska fastställas efter en individuell prövning och att kommunen bör godta styrkta poster som lämnas i inkomstförfrågan. Av lagens förarbeten ges följande exempel på situationer som kan efter en ansökan och utredning föranleda en höjning av minimibeloppet:

- *Fördyrad kost*

I lagens förarbeten anges att de schabloniserade kostnaderna för kost som ingår i minimibeloppet är framräknade för personer som är 61 år och äldre. Då yngre personer normalt konsumerar mer livsmedel och därmed har en större kostnad för livsmedel ska kommunerna ta hänsyn till denna merkostnad. Det innebär att yngre personer med funktionsnedsättning bör få ett högre belopp. På samma sätt bör kommunerna enligt lagens förarbeten höja minimibeloppet för äldre personer med varaktiga merkostnader för livsmedel. Om den enskilde betalar en avgift för färdilagad mat som levereras av hemtjänsten, eller ges inom ramen för dagverksamhet eller vid ett särskilt boende, och om avgiften för maten överstiger den skäligen kostnaden för mat i Konsumentverkets hushållsbudget, ska kommunen höja förbehållsbeloppet. Detta då kostnaden för mat är högre i jämförelse med om man lagar maten själv. Det individuella beloppet påverkar inte avgiften för måltiderna men däremot kan hemtjänst-, service och omvårdnadsavgiften för boendet påverkas.

- *Underhållskostnad för minderåriga barn*

Förbehållsbeloppet bör enligt lagens förarbeten kunna höjas för de merkostnader som uppkommer i samband med hemmavarande barn.

- *Kostnader till följd av funktionsnedsättning, rehabilitering/ habilitering inklusive resekostnader*

Förbehållsbeloppet bör enligt lagens förarbeten kunna höjas för de merkostnader som uppkommer i samband med dessa situationer.

- *Rätt till fritidsaktiviteter för yngre personer med funktionsnedsättning som är naturliga för yngre personer*

Förbehållsbeloppet bör enligt lagens förarbeten kunna höjas för de merkostnader som uppkommer i samband med fritidsaktiviteter.

- *Yngre personer med funktionsnedsättnings behov av medel för bosättning och familjebildning*

Enligt lagens förarbeten bör levnadskostnader för yngre personer med funktionsnedsättning beräknas till en nivå som överstiger minimibeloppet upp till 10 procent.

- *Kostnader för god man*

Förbehållsbeloppet bör enligt lagens förarbeten kunna höjas för de merkostnader som uppkommer i samband med eventuell god man.

- *Övriga kostnader*

Kostnader för andra aktiviteter eller ändamål som den enskilde av olika anledningar inte kan eller bör avstå ifrån. Kostnader för särskilda läkemedel som inte ingår i högkostnadsskyddet.

Avgiftsbeslut

Avgiftsbeslutet visar avgiften per månad för beviljade insatser. Fakturan kommer månadsvis i efterskott och kan komma att skilja sig från avgiftsbeslutet eftersom debiteringen sker i efterhand. Exempelvis kan det vara så att tid som utförs kan ändras från det beslut fattats till faktura sänds ut. Beslut om avgift kan överklagas genom så kallat förvaltningsbesvär.

Avgifter inom äldreomsorg och kommunal hälso-och sjukvård

Hemtjänst

Avgiften för hemtjänsten beror på beviljade insatser och baseras på faktiskt utförd tid under en månad. I begreppet hemtjänst ingår ledsagning vilket innebär att ledsagning debiteras utifrån samma grund som annan hemtjänst.

Hemtjänst samt ledsagning upp till 6,5 timmar debiteras per påbörjad halvtimme i enlighet med fastställt beslopp. För hemtjänst över 6,5 timmar debiteras maxtaxa.

För distribution av färdiglagad mat tas en månadsavgift ut (hel eller halv). Månadsavgifter ingår i maxtaxan. För sammanlevande par på samma adress, där båda har matdistribution, delas kostnaden för distribution (hel respektive halv) och debiteras var och en.

Mat som beställs genom matdistribution debiteras per portion (Se rubrik måltider). Kostnad för mat ingår inte i maxtaxan.

Särskilt boende

För omvårdnadsavgift, inkluderat hälso och sjukvård och trygghetsskapande teknik, debiteras maxtaxa. Hygienprodukter och visst förbrukningsmaterial tillhandahålls av verksamheten vilket påverkar den enskildes minimibelopp (sänkning).

Matabonemang debiteras enligt fastställt belopp (Se rubrik måltider). Kostnader för färdiglagad mat påverkar den enskildes minimibelopp (höjning).

Som hyresgäst vid ett särskilt boende (SoL) och bostad med särskild service (LSS) betalas hyra i enlighet med tecknat hyreskontrakt.

Korttidsplats

Vid korttidsplats debiteras den enskilde en dygnsavgift för omvårdnad, samt för måltider för den tid man vistas på korttidsplats. En dygnsavgift tas även ut för hygienartiklar som verksamheten tillhandahåller. (Avser korttidsboende enligt Socialtjänstlagen).

Trygghetslarm

Trygghetslarm debiteras per person i hushållet, per månad och ingår i maxtaxan. Avgift för borttappad/extra larmknapp debiteras som engångsavgift och ingår ej i maxtaxa. För installationen av trygghetslarmet tillkommer en engångsavgift för hushållet, denna ingår ej i maxtaxan. Vid ej komplett återlämnad larmprodukt debiteras en kostnad som inte ingår i maxtaxan.

Dagverksamhet

Vid dagverksamhet debiteras den enskilde en avgift för omvårdnad per tillfälle. Avgift för lunch och fika på dagverksamhet debiteras per dag.

Boendestöd

För boendestöd tas ingen avgift ut.

Avlastning i hemmet (anhörigstöd)

För avlastning i hemmet upp till 10 timmar per månad tas ingen avgift ut. För behov som överstiger 10 timmar tas avgift i form av hemtjänstavgift ut.

Måltider

Mat som beställs via matdistribution och lunch vid kommunens dagverksamhet debiteras per portion.

Avgift för måltidsabonnemang på särskilt boende debiteras per månad.

Avgiften för kost på korttidsboende/växelvård/avlastningsplatser debiteras per dygn eller i förekommande fall per portion, om vistelsen gäller del av dygn.

Reducering av avgift

Reducering av avgifter på särskilt boende vid frånvaro för sjukhusvistelse gäller för måltidsabonnemang och omvårdnadsavgift. Avgiften reduceras med $1/30 * \text{antal frånvarodagar minus 1 karensdag}$.

Vid dödsfall i särskilt boende, debiteras dödsboet för måltider fram till dagens före dödsfallet. Omvårdnadsavgift reduceras med $1/30 * \text{de dagar som återstår i månaden}$.

Faktura

Är månadsavgiften lägre än 90 kronor förs avgiften över till nästa månad och ingen faktura skickas ut. Om avgiften under en tolv månadersperiod inte överstiger 90 kronor avskrivs detta och ingen faktura skickas ut. All debitering sker i efterskott.